

«Ασκήσεις ύφους» κάτω από συννεφιασμένους ουρανοούς...

Του Αριστοτέλη Σαϊν

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΛΛΙΑΚΟΥ
Το πρόσωπο του ουρανού

Μυθιστόρημα
Παιδιάς, σελ. 351

«**ΧΑΟΤΙΚΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ** πάνω απ' τη θάλασσα. Stratocumulus, το πιο διαδεδομένο απ' όλα τα είδη. Απλώνεται απ' άκρη ως άκρη στο στερέωμα κρύβοντας τον ήλιο. Stratocumulus oracus. Πιο χαμηλά, σωρείτες που ανεβαίνουν προς τα πάνω για να ενσωματωθούν στην γκριζούρα. Ποιος νοιάζεται για τα σύννεφα; Αποτυπώνουν μια έκφραση στο πρόσωπο του ουρανού, κι ύστερα κλόνονται σαν τοπίο ιδωμένο απ' το παράθυρο ταχείας». Κάτω από τέτοιους «κουρελιασμένους» ουρανοούς, ζωγραφισμένους με τις πιο «σκούρες πινελιές», με τα σύννεφα αενάως να μεταλλάσσονται από τον ένα σχηματισμό στον άλλο, σέρνουν τα βήματά τους, γράφουν ή διαβάζουν οι ήρωες του νέου μυθιστορήματος της Δήμητρας Κολλιάκου.

Η Νεφέλη, ελληνικής καταγωγής, διδάσκει «Μόντερν Γκρικ» στο Νιούκασλ. Στα 38 της βιώνει έντονα την κρίση του γάμου της χαμένη περισσότερο σε όσα «συναρπαστικά συμβαίνουν στο κεφάλι της». Ο Σαμ, απολυμένος πανεπιστημιακός, με διατριβή στη Βιρτζίνια Γουλφ. Το νέο ξεκίνημα, που επιχειρεί στα 40 του, θα καταλήξει σε φιάσκο. Νυν ωρομίσθιος ταχυδρόμος, αφιερώνεται με πάθος στη συγγραφή ενός μυθιστορήματος. Ο δεκάχρονος Νικόλας, ήδη στην εφηβεία, «ορκίζεται στη Ρόουλινγκ» και είναι σίγουρος ότι ο μπαμπάς του «μπορεί να γίνει μεγάλος συγγρα-

φέας». Καταλύτης στις περιήλικες σχέσεις της εν διαστάσει οικογένειας η μυστηριώδης Μάριον Μπελ: γειτόνισσα που αυτοσυστήνεται «συλλέκτης νεφών», ερασιτέχνης φωτογράφος και μελετητής του ουρανού, ηρωίδα που θα μπορούσε κάλλιστα να πρωταγωνιστεί και στη «Θεωρία των Νεφών» του Στεφάν Οντεγκί (Κοάν, 2006). Κάποια στιγμή η Μάριον θα εμπιστευτεί στη Νεφέλη το χειρόγραφο που άφησε ο πατέρας της λίγο πριν πεθάνει: αναμνήσεις απ' την άνοιξη του '41, όταν, νεαρός στρατιώτης, πολέμησε στην Κρήτη.

Όπως τα σύννεφα που παρακολουθούν τους πρωταγωνιστές, η αφήγηση της Κολλιάκου διαρκώς μεταμορφώνεται, από κεφάλαιο σε κεφάλαιο, είτε αλλόζωντας εστίσεις και αφηγηματικούς τρόπους είτε ενσωματώνοντας τις μυθιστορηματικές απόπειρες του Σαμ και τα απομνημονεύματα του Βρετανού.

Το μυθιστόρημα που γράφει ο Σαμ μπορεί να αρχίζει σαν ένα βιβλίο επιστημονικής φαντασίας για «τη γενιά που μεγάλωσε με τον Χάρι Πότερ», αλλά σύντομα μετατρέπεται σε μια σκοτεινή αλληγορία, συντονισμένη στο «αυτοβιογραφικό Mode». Στο βάθος της ελλοκεύου ο θάνατος, η ενοχή και η τρέλα. Πρόσωπα, τόποι και καταστάσεις, το παρόν αλλά και το «αποθνημένο» παρελθόν, προβάλλονται μετα-παραμορφωμένα στο μυ-

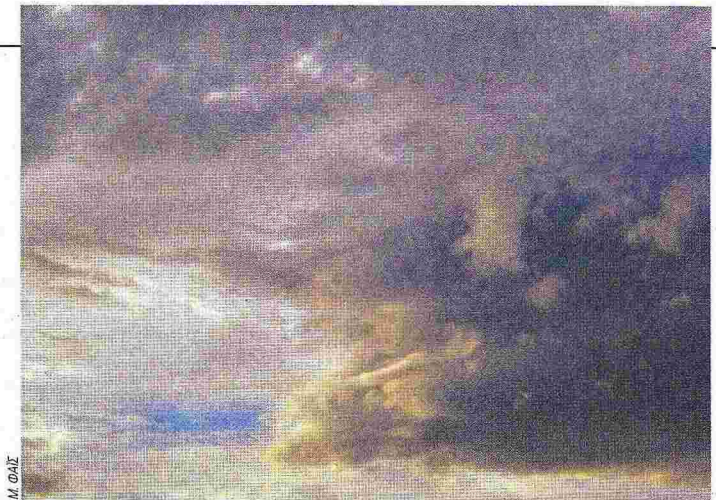
θιστόρημά του, σχολιάζοντας, παρακολουθώντας και «προβλέποντας» τα τεκταινόμενα. Δεν είναι τυχαία η σύγκριση με το «Catch 22» που κάνει η Νεφέλη. Σαν τον λοχαγό Γισσάριαν, στο μυθιστόρημα του Χέλερ, ο Σαμ βρίσκεται παγιδευμένος σε έναν παράλογο συλλογισμό: για να γλιτώσει από την τεράστια πλεκτάνη που αναγνωρίζει παντού γύρω του (από τους ακαδημαϊκούς κύκλους και το εθνικό σύστημα υγείας, μέχρι την αβάσταχτη καθημερινότητά του) πρέπει να αποτραβηχτεί στις φαντασιώσεις του, σε ένα είδος τρέλας που τον προστατεύει από τον παραλογισμό του κόσμου στον οποίο ζει.

Τι θα συμβεί όταν τα «αλληγορικά» κείμενα του Σαμ «συναντήσουν» την ανέκδοτη μαρτυρία του εκλιπόντος Βρετανού χρονικογράφου; Η διαπλοκή τους ίσως αποτελεί το «κλειδί» για την κατανόηση του μυθιστορήματος, όπως συμβαίνει και με τις αυτοβιογραφικές σημειώσεις του Μπέλιμπο, ήρωα στο «Εκκρεμές του Φουκώ» (Ουμπέρτο Εκο), ο οποίος ήρθε και αυτός αντιμέτωπος με ένα «Παγκόσμιο Σχέδιο».

Τι είναι τελικά το «Πρόσωπο του ουρανού»; Ψυχολογικό μυθιστόρημα ή και οικογενειακό «θρίλερ» για τις σχέσεις ενός σύγχρονου ζευγαριού; «Campus Novel» για τις ανθρωπιστικές σπουδές σε περίοδο κρίσης; Ένα μυθιστόρημα

για τον οικονομικό «καυτηρή πόλεμο» της εποχής μας, που στην Αγγλία έχει ξεκινήσει ήδη με τον θαλασρικό νεοφιλελευθερισμό; Μια προσπάθεια να συνδεθεί και να εξηγηθεί το δυστοπικό παρόν σε αντιπαράθεση με ένα μυθοποιημένο παρελθόν; Αυτοαναφορικό εγχείρημα για τη συγγραφή και την ανάγνωση λογοτεχνίας, την έμπνευση ή ακόμα και τη λογοκλοπή;

Η φυγόκεντρη και ανοικτή μυθιστορηματική σύνθεση της Κολλιάκου είναι στην πραγματικότητα όλα αυτά ταυτόχρονα. Ακόμα και αν θεματικοί πυρήνες ή και αφηγηματικοί τρόποι μπορεί να ανικνευθούν ήδη σε προηγούμενα βιβλία της, εδώ το εγχείρημα μοιάζει πιο φιλόδοξο και ίσως πιο «ώριμο» αφηγηματικά. Πράγματι το «Πρόσωπο του ουρανού» αποτελεί μια περιπλάνηση στο ερμηνευτικό δάσος ή «κλήρο» μιας αφήγησης 350 σελίδων, σε αναζήτηση ρητών ή υπόρρητων «συνδέσεων». Όλοι οι ήρωες της Κολλιάκου ζουν σε μια παράλογη πραγματικότητα, με μια «θεωρία συνωμοσίας» σφηνωμένη στο κεφάλι τους, ερμηνεύοντας ή μάλλον υπερερμηνεύοντας τα πάντα γύρω τους. Ίσως γιατί μόνο μια τέτοια, σχεδόν «παρανοϊκή», οπτική (Τζέιμσον) μας επιτρέπει να «διαβάσουμε» τον κόσμο στον οποίο ζούμε και τους εαυτούς μας. «Είναι να γελάει κανείς με την ανθρώπινη τραγωδία» καγκάζει κάπου η Νεφέλη,

Μ. ΣΑΪΝ

ηρωίδα που έρχεται να «προσθέσει» αθροιστικά τη δική της ιστορία στον παλιμνηστο εκείνο γυναικείο χαρακτήρα που για χρόνια σμιλεύει η Κολλιάκου: από «Το Μαγείο» (1999) και τη «Θερμοκρασία δωματίου» (2006) μέχρι και τις τέσσερις νουβέλες της «Αρρώστιας των βουνών» (2009).

Διάβασα το μυθιστόρημα έχοντας δίπλα μου,

χρήσιμο «βοήθημα», τον «Οδηγό του ανέμελου παρατηρητή των νεφών» (Κέδρος, 2009), ένα εγχειρίδιο απαραίτητο σε «συλλέκτες νεφών», και στον μου το γνωστό χωρίο: «Υποκρίεσθε! το μεν πρόσωπον του ουρανού γινώσκετε διακρίνειν, τα δε σημεία των καιρών ου δύνασθε γνώναι» (Ματθαίος, 16.3.).